

การจัดการเรียนรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2560) เป็นหลักสูตรที่ใช้แนวคิดหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-based Curriculum) กล่าวคือ เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในการดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าว ครูผู้สอนต้องศึกษาและมีความเข้าใจในหลักสูตรอย่างถ่องแท้ เพื่อให้เข้าใจว่าเป้าหมายของการศึกษาของชาตินั้นต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอย่างไรและเมื่อเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้อะไร ต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในธรรมชาติของวิชานั้นๆ โดยทำการศึกษาลักษณะของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบ แล้ววิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจว่ามาตรฐานและตัวชี้วัดต้องการให้นักเรียนรู้อะไร ทำอะไรได้ จึงจะทำให้ท่านสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อพานักเรียนให้ไปถึงเป้าหมายได้

ดังนั้น หน่วยการเรียนรู้ จึงเป็นหัวใจของหลักสูตรอิงมาตรฐานเพราะเป็นขั้นตอนที่ครูนำมาตรฐานของหลักสูตรสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน นักเรียนจะบรรลุ (ไปถึง) มาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ ก็อยู่ที่ขั้นตอนนี้ ฉะนั้น หน่วยการเรียนรู้ จึงหมายถึง กลุ่มของสาระการเรียนรู้หรือองค์ความรู้ที่มีลักษณะเดียวกันหรือสัมพันธ์กันนำมารวมกันเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครูผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกตัวชี้วัดที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งมาตรฐานและตัวชี้วัด สาระ/เนื้อหา และกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งไม่ควรใหญ่หรือเล็กเกินไป เพราะถ้าจัดกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือองค์ความรู้จำนวนมากจะเป็นหน่วยที่ใหญ่ซึ่งทำให้ยุ่งยากต่อการจัดกิจกรรมและการประเมินผล แต่ถ้าเล็กเกินไปก็อาจทำให้นักเรียนไม่สามารถสร้างมโนทัศน์ในการเรียนได้ และการตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้ควรให้น่าสนใจ สู่ถึงเนื้อหาเรื่องราวที่จะเรียนในหน่วยนั้น ๆ

การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน

การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐานเป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเป็นเป้าหมายการเรียนรู้ของหน่วยๆ ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ครูผู้สอนต้องจัดทำโครงสร้างรายวิชาก่อนซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. จัดทำโครงสร้างรายวิชา
2. กำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้
3. กำหนดหลักฐานผลงาน/ชิ้นงานที่เป็นผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนด
4. ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามเป้าหมายที่กำหนด (โดยตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้จาก “หลักฐานที่เป็นผลงาน / ชิ้นงาน”)
5. ประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินที่เหมาะสมกับผลงาน/ภาระงาน/ชิ้นงานและสอดคล้องกับเป้าหมาย/จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้

การจัดทำโครงสร้างรายวิชา

ศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อทราบถึงจำนวนชั่วโมงและจำนวนหน่วยกิต (ในระดับประถม/มัธยมศึกษา) แล้วจัดทำโครงสร้างรายวิชาโดยดำเนินการตาม Flow chart ดังนี้

วิเคราะห์ตัวชี้วัด (หรือผลการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติม) ในคำอธิบายรายวิชาที่รับผิดชอบ

กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดที่จะใช้แต่ละหน่วยการเรียนรู้และตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้

ตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้ที่น่าสนใจและสื่อถึงเนื้อหา/เรื่องราวที่จะเรียนในหน่วยนั้น ๆ

กำหนดสาระสำคัญสำหรับแต่ละหน่วยการเรียนรู้

กำหนดเวลาที่ใช้สอนและกำหนดน้ำหนักคะแนนของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

1. กำหนดชื่อหน่วยการเรียนรู้ โดยพิจารณาคำ/ข้อความสำคัญ (Key Words) หรือเนื้อหาในตัวชี้วัดของรายวิชามาจัดกลุ่ม โดยนำตัวชี้วัดที่มีเนื้อหาอยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือเป็นเรื่องเดียวกันมารวมกันจัดเป็น 1 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งใน 1 รายวิชาจะมีหลายหน่วยการเรียนรู้และแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะมีตัวชี้วัดซ้ำหรือไม่ซ้ำก็ได้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้สอน แต่เวลาที่ใช้จัดการเรียนรู้รวมทั้งหมดต้องไม่เกินจำนวนชั่วโมงที่กำหนดในโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แล้วตั้งชื่อหน่วยที่น่าสนใจสำหรับผู้เรียน และสื่อถึงเนื้อหา/เรื่องราวที่จะเรียนในหน่วยนั้น ๆ

2. ระบุมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่นำมาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย โดยเขียนรหัสมาตรฐานระดับชั้นและตัวชี้วัดที่นำมาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมดโดยเขียนเป็นรหัสเพื่อความเข้าใจและสื่อสารให้ตรงกัน ดังนี้

ค 1.1 ป. 1/2

↑	↑	↑	ป.1/2	ตัวชี้วัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ข้อที่ 2
↑	↑	↑	1.1	สาระที่ 1 มาตรฐานข้อที่ 1
↑	↑	↑	ว	กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

ค 2.1 ม.4-6/ 3

↑	↑	↑	ม.4-6/3	ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อที่ 3
↑	↑	↑	2.3	สาระที่ 2 มาตรฐานข้อที่ 1
↑	↑	↑	ต	กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

3. กำหนดสาระสำคัญ สำหรับแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นข้อความที่ระบุว่าผู้เรียนรู้อะไร มีทักษะอะไร (อาจจะมีคุณลักษณะอย่างไรด้วย) และหน่วยนี้มีคุณค่าต่อผู้เรียนอย่างไรในระยะสั้นและระยะยาวโดยร้อยเรียงข้อมูลของทุกตัวชี้วัดและเขียนเป็นมโนทัศน์ (Concept) ในภาพรวมของหน่วยการเรียนรู้ที่ต้องการให้เป็นองค์ความรู้ เป็นความเข้าใจที่ฝังติดตัวผู้เรียนไปเป็นเวลานานและสามารถนำมาใช้ได้เมื่อต้องการ ซึ่งสาระสำคัญ/มโนทัศน์นี้ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำไปกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ

Wiggins และ McTighe* ได้กล่าวถึง ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง (Enduring Understanding) ว่าเมื่อผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งแล้วจะสามารถทำในสิ่งต่อไปนี้ได้ 6 ด้าน คือ

1) สามารถอธิบาย (Can Explain) โดยผู้เรียนสามารถอธิบายเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ โดยใช้ข้อมูล ทฤษฎี และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วยวิธีการและด้วยเหตุและผล (Why and How) ทั้งยังสามารถแสดงความคิดเห็นที่มากกว่าเพียงคำตอบหรือถูก

2) สามารถแปลความ (Can Interpret) โดยผู้เรียนสามารถแปลความหมายของข้อมูลได้ชัดเจนตรงประเด็น ชี้ให้เห็นคุณค่า แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

3) สามารถประยุกต์ใช้ (Can Apply) โดยผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติในสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ต่างไปจากที่เรียนมาได้อย่างมีทักษะ

* กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. ออกแบบการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจ สรุปความจากหนังสือ Understanding by Design โดย Grant Wiggins and Jay McTighe กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. 2552. หน้า 59-61

4) สามารถมีมุมมองที่หลากหลาย (Can Perspective) โดยผู้เรียนเป็นผู้ที่มีมุมมองที่มีความน่าเชื่อถือ พิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ ความแปลกใหม่ รวมถึงความลึกซึ้งแจ่มชัด

5) สามารถเข้าใจผู้อื่น (Can empathize) โดยผู้เรียนเป็นผู้ที่เข้าใจผู้อื่น สนองตอบและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความละเอียดอ่อน รู้ลึกถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เกี่ยวข้อง

6) สามารถรู้จักตนเอง (Can self-knowledge) โดยผู้เรียนเป็นผู้เข้าใจแนวคิด ค่านิยม อคติ และจุดอ่อนของตนเอง สามารถปรับตัวและแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างชาญฉลาด

4. กำหนดระยะเวลา (จำนวนชั่วโมง) สำหรับแต่ละหน่วยการเรียนรู้รวมทุกหน่วยแล้วตลอดปีการศึกษา (หรือตลอดภาคเรียนในระดับมัธยมศึกษา) มีจำนวนชั่วโมงเท่ากับจำนวนชั่วโมงของรายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

5. กำหนดน้ำหนักคะแนนของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามความสำคัญของแต่ละหน่วยฯ เพื่อการประเมินผลการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมตามความสำคัญ

การจัดทำโครงสร้างรายวิชาอาจจะใช้แบบฟอร์มในการบันทึกดังต่อไปนี้

การจัดทำโครงสร้างรายวิชา

โครงสร้างรายวิชา..... กลุ่มสาระการเรียนรู้.....
ชั้น..... เวลา..... ชั่วโมง (จำนวน..... หน่วยกิต) ภาคเรียนที่.....

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเป็นเป้าหมายของหน่วยการเรียนรู้ ชั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดของการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เป็นการนำมาตรฐานการเรียนรู้สู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

เป้าหมายของหน่วยการเรียนรู้ คือ มาตรฐานและตัวชี้วัด ซึ่งแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะมีมาตรฐาน/ตัวชี้วัดตั้งแต่ 1 ตัวชี้วัดขึ้นไป แต่ไม่ควรมากเกินไป ควรมีตัวชี้วัดที่หลากหลายทั้งมาตรฐานที่มีลักษณะของเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความหมายต่อนักเรียน สามารถสร้างมนต์ทัศน์ได้ ซึ่งมาตรฐาน/ตัวชี้วัดอาจเป็นกลุ่มเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระได้

เมื่อครูผู้สอนเลือกมาตรฐาน/ตัวชี้วัดที่จะสอนในหน่วยการเรียนรู้ได้แล้วก็แสดงว่าได้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของหน่วยนั้นแล้ว ต่อมาครูต้องวิเคราะห์หาคำสำคัญในตัวชี้วัดว่าต้องการให้นักเรียนรู้อะไร ทำอะไรได้ แล้วทำการสังเคราะห์เป็นแก่นความรู้ (สาระสำคัญ) หรือเรียกว่า Concept ของหน่วยนั้น ในลักษณะที่นักเรียนเข้าใจ

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้อาจจะใช้แบบฟอร์มในการบันทึกดังต่อไปนี้

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้.....ชั้นประถมศึกษาปีที่.....

หน่วยการเรียนรู้ที่.....ชื่อ.....เวลา.....ชั่วโมง

สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด

แผน การจัด การ เรียนรู้ที่	สาระ การเรียนรู้ แกนกลาง	ตัวชี้วัด	หลักฐาน/ ร่องรอยการเรียนรู้ (ภาระงาน/ชิ้นงาน)	การประเมิน	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1						
2						
3						
4						

การกำหนดหลักฐาน/ร่องรอยการเรียนรู้ คือการกำหนดชิ้นงาน/ภาระงานและการประเมิน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องนำมาตรฐาน/ตัวชี้วัดจากเป้าหมายการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้มากำหนดชิ้นงาน/ภาระงานที่จะให้นักเรียนได้แสดงออกตามเป้าหมายที่กำหนด หรืออาจให้นักเรียนร่วมกำหนดขึ้นได้ ซึ่งต้องสอดคล้องกับมาตรฐาน/ตัวชี้วัด ครูผู้สอนต้องทำการประเมินว่าชิ้นงาน/ภาระงานที่ผู้เรียนแสดงออกมี

คุณภาพหรือไม่ โดยกำหนดประเด็นการประเมินเป็นมิติหรือเป็นระดับคุณภาพว่าผู้เรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับใด

ชิ้นงาน มีลักษณะเป็นผลงานที่ผู้เรียนแสดงออกมาโดยผ่านงานต่างๆ เช่น แบบฝึกหัด การคัดลายมือ เรียงความ จดหมาย บทความ สารคดี โคลง/กลอน คำขวัญ บรรยายภาพ เขียนสร้างสรรค์ รายงาน บันทึกการทดลอง หรือบันทึกต่าง ๆ หนังสือเล่มเล็ก แผนภูมิ แผนภาพ ภาพวาด กราฟ ตาราง ประติมากรรม สิ่งประดิษฐ์ (งานประดิษฐ์) งานแสดงนิทรรศการ หุ่นจำลอง แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

ภาระงาน มีลักษณะเป็นการแสดงออกหรือพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกมาโดยผ่านการพูด การแสดง การเล่น เช่น การตอบคำถามในชั้นเรียน การพูดในโอกาสต่าง ๆ การรายงานปากเปล่า การนำเสนอ การอภิปราย การอ่าน การกล่าวรายงาน การโต้ว่าที่ การร้องเพลง การเล่นเกม การแสดงละคร การแสดงนาฏศิลป์ การเคลื่อนไหวร่างกาย การเล่นเกม การแสดงบทบาทสมมติ การทดลอง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีงานในลักษณะผสมผสานกันระหว่างชิ้นงาน/ภาระงาน เช่น โครงงาน การทดลอง การสาธิต ละคร วิดีทัศน์ เป็นต้น

การประเมิน เป็นการตัดสินว่าเมื่อผู้เรียนสร้างชิ้นงาน/ภาระงานในลักษณะที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรม (Performance Tasks) ในขณะที่เรียนรู้ ว่าชิ้นงาน/ภาระงานนั้นมีคุณภาพหรือไม่ การประเมินดังกล่าวจึงต้องใช้เกณฑ์ที่กำหนดตามธรรมชาติของงานที่ปฏิบัติจริงเรียกว่า เกณฑ์การประเมิน หรือ ระดับคุณภาพ (Rubric) ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. มีเกณฑ์ประเมินที่เชื่อมโยงกับตัวชี้วัดที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้
2. อธิบายลักษณะชิ้นงานหรือภาระงานที่คาดหวังได้อย่างชัดเจน
3. มีคำอธิบายคุณภาพชิ้นงานที่ชัดเจนและบ่งบอกคุณภาพงานในแต่ละระดับ

ทุกครั้งที่จบการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องมีการบันทึกว่า มีมาตรฐาน/ตัวชี้วัดใดบ้างที่สอนแล้วหรือยังไม่ได้สอน และถ้าสอนแล้วมีตัวชี้วัดใดบ้างที่นักเรียนผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ครูผู้สอนจะสามารถควบคุมหรือมองเห็นภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ชัดเจนขึ้นว่านักเรียนในชั้นมีความสามารถหรือจะต้องพัฒนาในตัวชี้วัดใดเพิ่มเติม

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Plan) คือ การวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้เป็นรายลักษณะอักษรล่วงหน้า โดยการนำรายวิชาที่จะต้องสอนตลอดภาคเรียนมาวางแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล จัดเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนและตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น การดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้ครูได้มีโอกาสเตรียมการจัดการเรียนรู้ ได้คิดค้นกลั่นกรองเทคนิคการสอนไว้ล่วงหน้า ทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้อย่างครบถ้วน ตามระยะเวลาในแต่ละภาคเรียนและเป็น

ประโยชน์แก่ครูผู้สอน แผนการจัดการเรียนรู้เป็นผลงานทางวิชาการอย่างหนึ่งที่แสดงความชำนาญการพิเศษ ความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ในการสอนต้องมีการเตรียมการและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอน ซึ่งมีทั้งแบบที่ใช้ฟอร์มการเขียนเป็นตาราง กึ่งตาราง และการเขียนเชิงบรรยายโดยไม่ใช้ตาราง ผู้สอนจะเลือกใช้แบบใดไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพียงแต่ให้มีสาระที่จำเป็นครบถ้วน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของโรงเรียน และ/หรือผู้สอน

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐานที่ต้องเน้นเป้าหมายของผู้เรียนให้เป็นไปตามที่มาตรฐานของหลักสูตรกำหนดไว้ องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ จึงควรมี 3 ส่วน คือ

1. ส่วนนำ เป็นส่วนที่จะทำให้ผู้สอนสามารถตรวจสอบการสอนของตนให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ (เช่น คณิตศาสตร์)
- 2) สาระการเรียนรู้ (เช่น การบวก)
- 3) หน่วยการเรียนรู้ (เช่น การบวกจำนวนนับไม่เกิน 1,000)
- 4) มาตรฐานการเรียนรู้
- 5) ตัวชี้วัด
- 6) ชั้น
- 7) จำนวนคาบ

2. ส่วนดำเนินการสอน ประกอบด้วย

- 1) เรื่องหรือหัวข้อเรื่องย่อย (เช่น ความหมายของการบวก)
- 2) สาระสำคัญ/มโนทัศน์
- 3) เนื้อหา/สาระ
- 4) จุดประสงค์การเรียนรู้
- 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 6) สื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้
- 7) ภาระงาน/ชิ้นงาน และการวัด การประเมินผล
- 8) บันทึกผลการจัดการเรียนรู้/บันทึกหลังสอน

3. ภาคผนวก เป็นส่วนแสดงรายละเอียดของการสอน เช่น

- 1) แบบวัด แบบประเมินต่างๆ และเกณฑ์การประเมิน เช่น ข้อสอบ แบบวัดทักษะ แบบวัดทัศนคติ แบบวัดความพึงพอใจ แบบประเมินพฤติกรรม เป็นต้น
- 2) สื่อและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ใบงาน ใบความรู้ สื่อ เพลง ภาพ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ควรมีความชัดเจนในสิ่งต่อไปนี้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ต้องชัดเจนว่าในการสอนเรื่องนั้นต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอะไร มีพฤติกรรมอย่างไร (พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย)
2. กำหนดกิจกรรมของผู้เรียนและผู้สอนให้ชัด ผู้เรียนต้องทำอะไรบ้าง ทำอย่างไร จึงจะนำไปสู่การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้จริง ผู้สอนมีบทบาทช่วยเหลืออย่างไร
3. จะใช้สื่อและอุปกรณ์อะไรบ้าง และใช้อย่างไร
4. กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลให้ชัดเจนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้รู้ว่านักเรียนเกิดคุณลักษณะที่ต้องการแล้ว
5. แผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดจำนวนคาบมากเกินไป ทำให้การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ละเอียดพอที่จะนำไปใช้ได้ทันที แผนการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาควรมี 1 เรื่อง / 1 คาบ
6. ต้องมีความสอดคล้องกันระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้และการวัดผล/ประเมินผล

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ควรจะมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะต่อไปนี้

1. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามความมุ่งหมาย
2. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยผู้สอนพยายามเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน ผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถาม หรือนำเสนอปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาหรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง
3. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการ มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้และนำกระบวนการไปใช้จริง เชื่อมโยงไปสู่ชีวิตจริง/ท้องถิ่น มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
4. เป็นกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้และนำไปสู่การสร้างชิ้นงาน/ภาระงาน หรือนวัตกรรม ที่แสดงถึงการบรรลุมาตรฐานและตัวชี้วัดของผู้เรียน
5. สอดคล้องกับความสามารถและธรรมชาติของผู้เรียนเป็นกลุ่ม หรือรายบุคคล หรือนักเรียนพิเศษ
6. ใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถสรุปความรู้ สร้างความรู้ และขยายความรู้ได้ด้วยตนเอง
7. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่จัดหาได้ในท้องถิ่น หรือเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูปราคาสูง

หลักการจัดการเรียนรู้

“กิจกรรมหลากหลาย นักเรียนมีส่วนร่วม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงธรรมชาติและ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ครูจึงต้องจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อตอบสนองต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ผู้เรียนจะมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน 4 แบบ ครูจึงควรมีลีลาการสอนในแต่ละครั้งอย่างน้อย 4 ลีลา ได้แก่

- ลีลาที่ 1 ครู ต้องเป็น ผู้กระตุ้น ผู้ช่วย ให้นักเรียนอยากรู้ อยากเห็น กระจายใคร่เรียนรู้ นักเรียน อยากรู้ สงสัย ได้สังเกต เฝ้ามอง ได้สนทนา อภิปราย ซักถาม
- ลีลาที่ 2 ครู ต้องเป็นผู้สอน ผู้บอก ผู้อธิบาย ผู้ให้ความรู้ ที่ถูกต้อง นักเรียน ได้ฟัง จด จำ คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง
- ลีลาที่ 3 ครู ต้องเป็นผู้จัดสถานการณ์ ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ครู เป็นผู้ฝึก ผู้กำกับ ผู้แนะ ผู้แก้ไข นักเรียน ผู้แสดง ได้ลงมือทำ ได้ฝึกฝน ได้ทดลอง
- ลีลาที่ 4 ครู ต้องเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ ผู้ประเมิน นักเรียน ได้คิดค้น ทดลอง พิสูจน์ แสวงหาความรู้ใหม่และขยายผลความรู้ ด้วยตนเอง

“แผนการสอนที่ดีที่สุด คือ แผนการสอนที่ผู้สอนทำด้วยตนเอง”

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ